

ZPRÁVY

Diskusní kulatý stůl o bezplatné právní pomoci

Dne 29. 4. 2009 se uskutečnila diskuse ke zveřejněnému věcnému záměru zákona o bezplatné právní pomoci, kterou organizovalo Ministerstvo spravedlnosti ČR ve spolupráci s Public Interest Lawyers Association. Cílem kulatého stolu byla reflexe dosavadních legislativních příprav s ohledem na kritický pohled odborné veřejnosti.

Úvodem si přítomní vyslechli náměstka ministra pro legislativu Františka Korbela spolu s tvůrcem zákona Martinem Škopem, bývalého ředitele Asociace občanských poraden Hynka Kalvody a soudkyni Krajského soudu v Ústí nad Labem Markétu Lehkou. Diskuse se účastnili zástupci advokacie, akademické obce a neziskových organizací. Po úvodních projevech byl dán prostor příspěvkům jednotlivých účastníků. V obecné rovině byl návrh přijat kladně, kritické připomínky, ohledně nichž se rozproutila vášnivá debata, se týkaly okruhu poskytovatelů pomoci, základního právního poradenství, pojistek proti zneužívání systému, určení orgánů, které budou o právní pomoci rozhodovat, zapojení advokátních koncipientů do systému a financování celého systému.

Pokračování bezplatné právní pomoci

Bývalý ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil uvedl pro Českou televizi, že by přípravy na návrhu zákona o bezplatné právní pomoci měly se změnou vlády pokračovat. Ministerstvo spravedlnosti ČR připravilo věcný záměr zákona, nicméně nestihlo jej předložit vládě k projednání. Bývalý ministr podporuje záměr přijetí normy, která zavede jednotné a přehledné podmínky k přístupu nemajetných a příjmově ohrožených osob ke spravedlnosti.

Zdroj: Česká televize

Mezinárodní konference o přístupu k soudní ochraně ve věcech životního prostředí

Ve dnech 16. až 17. dubna se v Brně konala konference zaměřená na soudní ochranu v souvislosti se životním prostředím pod záštitou Ministerstva životního prostředí. Účastníci se soudci vyšších soudů a jejich asistenti, vysokoškolští pedagogové, právníci, ministerstev, advokáti se v průběhu přednášek podělili o zkušenosti s aplikací „Aarhuské úmluvy“ i s ohledem na evropské právo a zabývali se také roli soudů a soudců při ochraně životního prostředí. Na přednášky navazovaly pracovní skupiny, v jejichž rámci účastníci diskutovali o možných řešeních modelových právních případů.

Zdroj: Via Iuris

Podpořeno Nadací Open Society Fund Praha a grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

Právní kliniky zvyšují dostupnost právní pomoci nemajetným

Mgr. Veronika Kristková LL.M.

Co je právní klinika?

Právní klinika je vzdělávací program, jehož základem je interaktivní a reflektivní metoda vzdělávání a jehož cílem je vybavit studenty právnické fakulty vědomostmi, dovednostmi a hodnotami k praktickému poskytování právních služeb a realizaci sociální spravedlnosti.¹ V průběhu vzdělávacího procesu jsou studenti konfrontováni se skutečnými životními situacemi prostřednictvím interakce s klienty, řeší právní problémy a jsou kriticky hodnoceni svými kolegy a supervizory. Studenti hrají při klinickém právním vzdělávání aktivní roli a učí se, jak právo funguje v reálných životních situacích.² Jedním ze základních modelů klinického právního vzdělávání, které se od sebe mohou značně lišit, je klinika, která poskytuje právní pomoc reálným klientům.

V rámci modelu kliniky poskytující právní služby klientům v přípravné (vzdělávací, seminární) části se studenti učí za využití interaktivních metod základním dovednostem pro praktickou aplikaci práva (vedení pohovoru s klientem a poskytování poradenství, metodě právní analýzy, vyjednávání s různými subjekty zúčastněnými na právních procesech, veřejnému vystupování, ústní i písemné právní argumentaci, přípravě právních podání apod.). Studenti se věnují rovněž praktické aplikaci platného práva, zejména té oblasti, na kterou se daná klinika zaměřuje. Kliniky se totiž většinou specializují na některou oblast ochrany lidských práv nebo jinak vymezený okruh právních problémů. Existují tak kliniky uprchlického práva, kliniky zabývající se pomocí obětem domácího násilí, environmentálně orientované kliniky, kliniky pro práva pacientů apod. Na přípravnou část kliniky navazuje část praktická. V praktické části kliniky většinou studenti pod dohledem zkušeného právníka z praxe poskytují právní poradenství přímo klientům, kteří si nemohou právní služby dovolit. Vedle praktických právnických dovedností jsou tak v rámci právní kliniky studentům vštěpovány také hodnoty jako jsou povinnost právníka podílet se na sociální spravedlnosti ve společnosti a být při výkonu právní praxe profesně odpovědný. Příkladem takové právní kliniky je Studentská právní poradna Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.³

Ačkoliv primárním cílem právní kliniky je vzdělávání studentů, „vedlejším účinkem“ kliniky poskytující poradenství klientům je zvýšení přístupu sociálně slabých klientům k právním službám. Toho lze využít i k systémovému zvýšení dostupnosti právní pomoci pro sociálně slabé. Se zapojením právních klinik do systému zajištění právní pomoci počítá nový věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci.⁴

¹ srov. Mariana Berber-Rostas, Legal Capacity Development Program Documents, Open Society Justice Initiative

² srov. Hugh Brayne, Nigel Duncan and Richard Grimes *Clinical Legal Education: Active Learning in the Law School* (1998) 1

³ Bližší informace na <http://www.upol.cz/fakulty/pf/centrum-pro-klinicke-pravni-vzdelavani/studentska-pravni-poradna/> 6.6. 2009

⁴ srov. věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci

Právní kliniky jako poskyvatelé právní pomoci

Nový věcný záměr zákona o zajištění právní pomoci (dále věcný záměr) rozšiřuje oproti stávajícímu stavu, kdy poskytovat právní pomoc mohou pouze advokáti, okruh poskytovatelů právní pomoci i o vysoké školy poskytující vzdělání v magisterském studijním programu právo a právní věda (dále vysoké školy).⁵ Vysoké školy se zapisují jako poskyvatelé právní pomoci na svou žádost.⁶ Vysoká škola může být zapsána pouze pro poskytování základní právní pomoci. Základní právní pomoc dle věcného záměru spočívá v sepisování listin a v poskytování právních porad a konzultací směřujících k nalezení nejvhodnějšího postupu k uplatnění a ochraně práv žadatele mimo nebo před zahájením soudního nebo jiného právního řízení. Zatímco rozšířená právní pomoc spočívá v zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány (například ve správním řízení, při mediaci, v rozhodčím řízení, řízením před orgány samosprávy atp.).⁷

Záruky kvality právní pomoci

Právnícké fakulty se provozování právních klinik často brání kvůli obavám z možné odpovědnosti za škodu způsobenou nekvalifikovanou právní poradou studenta. Protože právní pomoc v rámci právní kliniky poskytují studenti, kteří ještě nemají dokončené právnícké vzdělání, musí být kvalitě poskytované právní pomoci věnována zvláštní pozornost.

Některé požadavky pro zajištění kvality právní pomoci poskytované právními klinikami jsou obsaženy ve věcném záměru. Specifickým požadavkem ve vztahu k právním klinikám je povinnost vysokých škol zajistit výkon právní pomoci svým zaměstnancem, který má úplné právnícké vzdělání nebo alespoň zajistit nad výkonem právní pomoci systematický dozor zaměstnancem či osobou v obdobném poměru, která má úplné právnícké vzdělání.⁸ Věcný záměr vyžaduje po všech poskytovatelích právní pomoci před započítáním činnosti uzavřít pojistnou smlouvu pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou při poskytování právní pomoci (pokud již poskytovatel není pojištěn pro tyto případy podle zvláštního zákona např. advokáti). Toto pojištění musí být sjednáno po celou dobu, po kterou poskytovatel právní pomoc poskytuje.⁹ Věcný záměr rovněž předpokládá kontrolu poskytovatelů právní pomoci, kteří musí být registrovaní ve zvláštním registru. Kontrolu poskytovatelů, kteří nejsou advokáti, by měly vykonávat Ministerstvo spravedlnosti a soud, v jehož obvodu má poskytovatel sídlo.

Při zajištění kvality poskytované právní pomoci hraje významnou roli vnitřní organizace fungování a pravidla kliniky. Pokud jsou vnitřní organizace kliniky a práce studentů vázány určitými pravidly, riziko nekvalitní právní pomoci se minimalizuje. V zemích, kde při právníckých fakultách fungují právní kliniky běžně, existují standardy, které by měla klinika v tomto smyslu splňovat. Minimálně jednou týdně by se studenti měli sejit na semináři, kde proberou případy, na kterých pracují. Studenti ani supervizoři nesmějí být

<http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4979&d=294753>, 6. 6. 2009

⁵ ibid. str. 4

⁶ ibid.

⁷ ibid. str. 3

⁸ ibid. str. 5

⁹ ibid.

přetížení případy do té míry, aby to mělo vliv na kvalitu poskytované právní pomoci. Ředitel kliniky by měl stanovit maximální počet případů na jednoho studenta. Studenti by měli být proškoleni o pravidlech profesionální etiky. V čele kliniky stojí ředitel, který odpovídá za kvalitu poskytované právní pomoci. Ředitel kliniky může delegovat supervizi jednotlivých případů na další vyučující nebo například studenty doktorského studia. Právní klinika zajišťuje dodržování povinnosti zachovávat mlčenlivost. Povinnost zachovávat mlčenlivost o údajích týkajících se klientů kliniky, které se poskytovatelé právní pomoci při své činnosti dozvědí, rovněž stanoví věcný záměr.¹⁰ Případy jsou během seminářů diskutovány bez uvedení jména klienta. Právní klinika by měla zajistit ochranu dokumentů obdržených od klientů a nepřijímat od klientů originály dokumentů. Právní porady by zásadně měly být poskytovány pouze písemně (i v triviálních nebo urgentních případech) a vždy až po schválení supervizorem. Každý krok studenta v případě by měl být supervizorem schválen. Klient by měl být písemně informovaný mimo jiné o tom, že právní pomoc poskytují studenti a jakým způsobem si může stěžovat, pokud nebude spokojený s kvalitou poskytnuté právní pomoci. Klinika by měla u každého případu zkoumat, zda nedochází ke konfliktu zájmů z důvodu poskytnutí služeb jinému klientovi. V případě, že hrozí konflikt zájmů, klinika by případ neměla akceptovat. Klinika by neměla akceptovat případy, ve kterých dochází ke střetu zájmů mezi klientem a univerzitou/fakultou, kde se klinika nachází, studentem kliniky nebo jiným zaměstnancem kliniky nebo vyučujícím na fakultě, kde klinika existuje.

Jednou i u nás?

Ačkoliv na prvním místě by vždy měly být vzdělávací cíle právní kliniky, jejím významným přínosem je zvýšení dostupnosti právní pomoci nemajetným. Zvyšování dostupnosti právní pomoci nemajetným je samo o sobě vzdělávacím prvkem kliniky, vede studenty k většímu sociálnímu uvědomění a vědomí odpovědnosti právnické profese za přístup ke spravedlnosti a širšímu chápání role právníka ve společnosti. Jak významným faktorem zvýšení dostupnosti právní pomoci mohou právní kliniky být, ukazuje případ Polska. Jen do sítě právních klinik zaštitěných Nadací právních klinik¹¹ patří 25 právních klinik v 15 městech, které poskytly v období od října 2008 do ledna 2009 právní pomoc v 5 178 případech.

V České republice zatím existuje pouze jediná klinika, v rámci které studenti právnické fakulty poskytují právní pomoc nemajetným klientům přímo pod hlavičkou fakulty (respektive univerzity), na Právnické fakultě v Univerzitě Palackého v Olomouci (již výše uvedena Studentská právní poradna).

Doufejme, že v průběhu legislativního procesu bude i nadále s právními klinikami počítáno jako s poskytovateli právní pomoci, že toto jejich legislativní zakotvení přispěje k rozptýlení obav našich právnických fakult spojených s provozováním právní kliniky a povede k většímu rozšíření právních klinik poskytujících právní pomoc nemajetným i v České republice.

¹⁰ Ibid. str. 13

¹¹ srov. www.fupp.org.pl

Potřebujete právní pomoc? Nemáte peníze na advokáta? Nevíte, kam se obrátit a jak o právní pomoc požádat?

www.potrebujipravnik.cz

Nový web a poradna dostupnosti právní pomoci pro veřejnost

Public Interest Lawyers Association

Projekt je podpořen grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci [Finančního mechanismu EHP](#) a Norského finančního mechanismu prostřednictvím [Nadace rozvoje občanské společnosti](#).

Více informací je možno nalézt na webové stránce PILA, která se věnuje bezplatné právní pomoci, www.bezplatnapravnipomoc.cz a pro bono, www.probonocentrum.cz.

Bulletin Dostupnosti právní pomoci 2/2009

Redakce:

Na přípravě bulletinu se podíleli: Theodor Klán,

Mgr. Veronika Kristková LL.M.

Korektura: PhDr. Kateřina Kloubová,

E-mail: pravnipomoc@pilaw.cz

Tel.: +420 774 651 728

Bulletin Dostupnosti právní pomoci vychází 6 krát ročně, je registrován u Ministerstva kultury ČR pod evidenčním číslem MK ČR E 18546, vydává: Public Interest Lawyers Association, Přebrátilská 330, 390 01 Tábor, IČ: 26640783.

